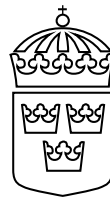

Regeringens skrivelse

2023/24:90

Nordiskt samarbete 2023

Skr.
2023/24:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2024

Ulf Kristersson

Jessika Roswall
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet mellan de nordiska regeringarna under 2023, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Nordiska ministerrådet	3
2.1	Verksamhet under samarbetsministrarna	4
2.2	Gränshinderrådet	7
2.3	Ministerrådet för forskning och utbildning	8
2.4	Ministerrådet för kultur	9
2.5	Ministerrådet för hållbar tillväxt	9
2.6	Ministerrådet för miljö och klimat	12
2.7	Ministerrådet för fiske och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk	13
2.8	Ministerrådet för social- och hälsopolitik	14
2.9	Ministerrådet för arbetsliv	15
2.10	Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI	16
2.11	Ministerrådet för digitalisering	16
2.12	Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik	17
2.13	Ministerrådet för justitiefrågor	17
3	Nordiskt samarbete på transport- respektive infrastruktururområdena	18
4	Nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete	19
5	Nordiskt samarbete inom försvar och samhällets krisberedskap	19
5.1	Nordiskt försvarssamarbete	19
5.2	Nordiskt samarbete om samhällets krisberedskap	20
6	Bilateralt nordiskt samarbete	21
6.1	Finland	21
6.2	Norge	22
6.3	Danmark	22
6.4	Island	23
7	Nordområdessamarbetet	23
7.1	Arktis	23
7.2	Barents	24
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2024	25

Regeringen framhåller i utrikesdeklarationen och regeringsförklaringen för 2023 vikten av samarbetet i Norden och med Baltikum. Ett närmare och starkare nordiskt och nordisk-baltiskt samarbete är angeläget och mer betydelsefullt än någonsin, inte minst i ljuset av Rysslands aggression mot Ukraina och det oroliga omvärldsläget. Det är avgörande såväl för vår gemensamma säkerhet och vårt välstånd som för vår regions samlade inflytande i EU. Statsminister Ulf Kristersson deltog under året vid två nordisk-ukrainska toppmöten, ett i Helsingfors den 3 maj och ett i Oslo den 13 december. Vid mötena deltog Norges statsminister Jonas Gahr Støre, Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj, Finlands president Sauli Niinistö, Danmarks statsminister Mette Frederiksen och Islands statsminister Katrín Jakobsdóttir.

Sverige är under 2024 ordförande i Nordiska ministerrådet och de informella utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena N5 (där de nordiska länderna ingår) och NB8 (som också inkluderar Estland, Lettland och Litauen). Under året bedrevs det ett intensivt arbete inom hela Regeringskansliet för att förbereda ambitiösa ordförandeskap i respektive format. I Nordiska ministerrådet kommer Sverige att sätta fokus på ett säkrare, grönare och friare Norden, och därutöver särskilt arbeta för ett integrerat Norden. De svenska prioriteringarna för N5 och NB8 kommer att vara att stärka det säkerhetspolitiska samarbetet i regionen och fortsatt stöd till Ukraina, också globalt.

Nordiska rådets årliga session ägde rum i Oslo den 30 oktober–2 november. Ett tryggt, grönt och ungt Norden var huvudteman för sessionen. Natos generalsekreterare var inbjuden som gästtalare. Från Sverige deltog statsministern, ministern med ansvar för nordiska frågor, utrikesministern, klimat- och miljöministern, kulturministern samt försvarsministern. Under plenaren presenterade statsministern det svenska ordförandeskapsprogrammet i Nordiska ministerrådet 2024. Nordiska rådets priser delades ut vid en ceremoni på Operahuset. Den svenska författaren Joanna Rubin Dranger tilldelades Nordiska rådets litteraturpris och det svenska företaget Renewcell tilldelades Nordiska rådets miljöpris.

Skrivelsen omfattar verksamhet för helåret 2023.

2 Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Samarbetet styrs av en gemensam vision som kallas Vår vision 2030 och som antogs av de nordiska statsministrarna 2019. Visionen slår fast att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Under perioden 2021–2024 inriktas visionsarbetet på satsningar under de tre strategiska prioriteringarna om ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden. Satsningarna stakas ut i en handlingsplan.

Ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet roterar mellan de fem nordiska länderna. Under 2023 var Island ordförande. Det isländska ordförandeskapsprogrammet tog avstamp i den gemensamma visionen. Programmet fokuserade på de tre strategiska prioriteringarna och lyfte därutöver särskilt fram fred som en förutsättning för mänskliga rättigheter, välfärd, jämställdhet samt miljö och klimat.

Den 1 januari tillträdde danskan Karen Ellemann som ny generalsekreterare.

I början av året inledde samtliga ministerråd ett arbete med att ta fram samarbetsprogram för sina respektive sektorer för perioden 2025–2030. Nordiska rådet och aktörer inom civilsamhället i Norden bidrog till processen i form av förslag till prioriteringar. I september arrangerade Nordiska ministerrådet en högnivåkonferens om visionen i Köpenhamn med deltagande av representanter för näringsliv, forskning, ungdomar och parlamentariker från Nordiska rådet.

2.1 Verksamhet under samarbetsministrarna

Samarbetsministrarna leder arbetet inom Nordiska ministerrådet på uppdrag av statsministrarna, med ansvar för övergripande politiska prioriteringar, budgetfördelning och några andra viktiga frågor som beskrivs i det här avsnittet.

Samarbetsministrarnas verksamhetsår

Samarbetsministrarna möttes fem gånger under året: i Köpenhamn den 31 januari, digitalt den 26 april, i Reykholt på Island den 1–2 juni, digitalt den 13 september samt under Nordiska rådets session i Oslo den 31 oktober.

I samband med mötet i Oslo besökte samarbetsministrarna de nordiska institutionerna Nordic Innovation, Nordisk Energiforskning och NordForsk för att informera sig om deras verksamhet. Ministrarna träffade även representanter från det nordiska civilsamhällesnätverket (Nordic Civ) och Ungdomens Nordiska Råd för att bland annat tala om visionsarbetet.

Samarbetsministrarna fortsatte sitt uppdrag från statsministrarna att leda arbetet med att förverkliga Vår vision 2030 och styra Nordiska ministerrådets verksamhet mot den. I början av året antog ministrarna riktlinjer för arbetet med visionen för perioden 2025–2030, inklusive den kommande handlingsplanen och de samarbetsprogram som samtliga ministerråd ska ta fram. Arbetet med samarbetsministrarnas samarbetsprogram var en återkommande punkt på dagordningen för ministrarnas möten. På uppdrag av Nordiska ministerrådet tog Rambøll Management Consulting fram en statusrapport för Vår vision 2030, som presenterades för samarbetsministrarna vid mötet i juni. Rapporten visar att den nordiska regionen har kommit långt i arbetet mot en hållbar och integrerad region, men att det krävs fortsatta satsningar på vissa områden för att uppnå visionen. Utvecklingen har kommit längst inom ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden, medan det finns större utmaningar att uppnå ett grönt Norden, bland annat när det gäller ohållbar konsumtion och produktion samt förlusten av biologisk mångfald. För Sverige är det

prioriterat att säkerställa att visionsarbetet leder till önskade resultat och för detta krävs även fortsättningsvis prioriteringar för att styra Nordiska ministerrådets verksamhet och budget mot visionen.

Den gemensamma deklARATIONEN om krissamarbete som samarbetsministrarna antog under det norska ordförandeskapet 2022 följdes under det gångna året upp. Vid mötet i juni förde ministrarna en diskussion kring hur gränshinderarbetet kan effektiviseras och förbättras både generellt och inom ramen för samarbetsministrarnas roll och mandat. Under året uppmärksammades även förslaget om en EU-förordning om förhandsinformation om passagerare (API) och vikten av att försöka bevara möjligheten att kunna resa med flyg inom Norden utan att behöva medföra en resehandling samt frågan om hur informationsdelningen mellan nordiska folkbokföringsregister skulle kunna utvecklas.

I samband med Nordiska rådets session i Oslo ägde en politisk dialog rum med Nordiska rådets utskott för tillväxt och utveckling om nordiskt samarbete på transportområdet. Samarbetsministrarna framhöll vid mötet vikten av det befintliga och välfungerande transportsamarbetet för nordisk integration. Som en del av överenskommelsen om budgeten för 2023 med Nordiska rådet och i syfte att få ett underlag för fortsatta politiska diskussioner i frågan, beslutade ministrarna att låta en extern konsult göra en analys om förutsättningarna för ett eventuellt utökad nordiskt samarbete på området.

Internationellt samarbete och profilering av Norden

Nordiska ministerrådets internationella samarbete fokuserar framför allt på närområdet och bedrivs i stor utsträckning genom kontoren i Estland, Lettland och Litauen. Kontoren fungerar också som företrädare och förespråkare för det nordiska samarbetet och Vår vision 2030. Under 2023 fortsatte kontoren att arbeta med att arrangera aktiviteter, administrera stödprogram, inklusive det nordisk-baltiska mobilitetsprogrammet för offentlig förvaltning, och identifiera nya möjligheter för samarbete.

Rysslands aggression mot Ukraina påverkade det internationella samarbetet. Stödet till civilsamhället i Ryssland och Belarus, bland annat oberoende kulturaktörer och oberoende media, fortsatte. För att bidra till Ukrainas uppbyggnads- och reformarbete beslutade samarbetsministrarna att möjliggöra för organisationer från det ukrainska civilsamhället att delta i projekt som finansieras genom programmet Prosperous Future.

Därtill ger Nordiska ministerrådet bidrag till nordiska utlandsmyndigheter för att stödja och främja gemensamma projekt i linje med Vår vision 2030. I september arrangerade exempelvis den svenska ambassaden i Förenade arabemiraten tillsammans med de danska, finska och norska ambassaderna ett seminarium på temat hållbarhet, med fokus på den maritima sektorn.

Arbetet med att profilera Norden internationellt styrs av en strategi för perioden 2022–2024. Under det gångna året skedde det huvudsakligen inom ramen för Nordic Talks som är en serie av livesamtal och podcaster som relaterar till FN:s globala mål för hållbar utveckling.

Vid FN:s klimatoppmöte (COP28) i Dubai, Förenade arabemiraten, anordnade Nordiska ministerrådet sedan tidigare en nordisk paviljong med

flera uppmärksammade evenemang. Nordiska ministerrådet bjöd in representanter för bland annat regeringar, privata sektorn och forskare, inklusive på kultur- och jämställdhetsområdena, till samtal om nordiska lösningar för att skyndsamt hantera klimatförändringarna. Politiska företrädare från Sverige deltog i olika evenemang. Energi- och näringsminister Ebba Busch höll exempelvis ett avslutningstal i samband med ett arrangemang om energi med utgångspunkt i Internationella energirådets (IEA) årliga rapport World Energy Outlook. Paviljongen fungerade också som en plattform där nordiska ungdomsorganisationer kunde delta i debatter och dialog. Generalsekreteraren höll ett tal i plenum.

Under året fortsatte förberedelserna med den gemensamma nordiska paviljongen vid Världsutställningen i Osaka år 2025. En gemensam projektorganisation inrättades och upphandlingar av paviljongen och dess gestaltning inleddes.

Nordiskt genomförande av Agenda 2030

Vår vision 2030 utgör ramverket för samarbetet för hållbar utveckling och genomförandet av Agenda 2030 i det nordiska samarbetet. Agenda 2030 omfattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling bistår i genomförandet och uppföljningen av visionen samt det tvärgående arbetet med hållbar utveckling inom Nordiska ministerrådet. Expertgruppen ska säkerställa att det finns en tydlig koppling mellan arbetet med hållbar utveckling i Norden och Agenda 2030.

Expertgruppen för hållbar utveckling fokuserade under det gångna året främst på att dela lärdomar och erfarenheter från respektive lands arbete med att genomföra Agenda 2030. Arbetet genomfördes bland annat i samarbete med den nordiska institutionen Nordregio. Nordregio publicerade två rapporter under året som kopplar till expertgruppens verksamhet, dels en rapport om hur unga kan fungera som partners i den gröna omställningen, dels en jämförande rapport om hur de nordiska länderna arbetar med att genomföra Agenda 2030.

Expertgruppen fungerar som referensgrupp för projektet Not ”just” a Green Transition och gav under året inspel till projektets arbete.

Under året deltog två ungdomsrepresentanter i expertgruppens arbete.

Nordiska barn- och ungdomskommittén

Sverige representeras i Nordiska barn- och ungdomskommittén (Nordbuk) av generaldirektören för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, tillsammans med en ungdomsrepresentant utsedd av Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer och en representant från Regeringskansliet.

Nordbuk prioriterade under året ett projekt om covid-19-pandemins konsekvenser för nordiska barn och unga. Projektet innefattar bland annat analyser av om barns och ungas perspektiv beaktades vid beslut om pandemiåtgärder samt om man vid dessa beslut tog hänsyn till barns rätt att bli hörda enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen). Projektet pågår under perioden 2021–2024 och leds

av Norge. Genom egen forskning skapar projektet en gedigen kunskapsbas för en debatt om behovet av systematisk involvering av barn och unga i beslut om skolgång och fritid i krissituationer.

Under det isländska ordförandeskapet genomfördes en rad aktiviteter inom ramen för ordförandeskapsprojektet Youth Month. Genom att skapa en virtuell plattform för ungdomsdeltagande och en ungdomskonferens som ägde rum på Island i november var syftet med projektet att främja ett aktivt engagemang och deltagande bland Nordens unga, samtidigt som det nordiska samarbetet mellan unga värnas.

Nordbuk upprättade under året en specialiserad nordisk arbetsgrupp, bestående av nationella experter med expertis på området samt representanter från barn- och ungdomsorganisationer, för att undersöka hur barn och ungas välbefinnande på internet kan beskyddas. Arbetsgruppen ska under två år skriva en nordisk metaanalys som beskriver effekterna av sociala medieplattformar på barns och ungdomars välbefinnande i det digitala demokratiska rummet. Barn och ungdomar ska genomgående rådfrågas och involveras i arbetet.

Nordbuds stödprogram Norden 0–30 riktar sig till barn och unga upp till 30 år och fördelar stöd till projekt, initiativ och nätverk av politisk, social eller kulturell karaktär, där de ungas engagemang står i fokus. Under året inkom 115 ansökningar. Sammanlagt beviljades 25 projekt till ett belopp av 740 494 euro.

Samarbetsprogrammet för integration av flyktingar och invandrare

Samarbetsprogrammet för perioden 2022–2024 syftar till att stödja de nordiska ländernas integrationsinsatser med fokus på att ta fram ny kunskap och dela erfarenheter.

En prioriterad fråga under året var sambandet mellan psykisk hälsa och sysselsättning hos flyktingar och nyanlända. Denna fråga var i fokus för både det informella integrationsministermötet i Reykjavik som statssekreterare Sophia Metelius deltog i den 25 oktober och för den årliga nordiska integrationskonferensen som Island stod värd för den 5 december. Konferensen uppmärksammade särskilt vikten av en god psykisk hälsa och generellt välmående för att vara välfungerande i studier, arbetsliv och privatliv som en förutsättning för att kunna skapa en hållbar integration.

2.2 Gränshinderrådet

Gränshinderrådet är ett politiskt tillsatt men oberoende organ som har i uppdrag att främja mobilitet mellan de nordiska länderna, vilket är en central del av Vår vision 2030. Rådet identifierar, prioriterar och föreslår lösningar på gränshinder. Sveriges representant var till och med den 27 september den tidigare riksdagsledamoten och landsbygdsministern Sven-Erik Bucht. Han ersattes av Kommerskollegiums generaldirektör Anders Ahnlid.

Under 2023 bidrog Gränshinderrådet till att sex gränshinder kunde klaras av. Fem av dessa blev lösta och ett hinder avskrevs som icke lösbart.

Gränshinderrådet prioriterade 34 individuella gränshinder samt arbetade i allt högre utsträckning med bredare temaområden. Under året fokuserade man på sex områden: digitalisering, erkännande av yrkeskvalifikationer, folkbokföringssamarbete, gränsregional statistik, pensioner i ett gränsöverskridande perspektiv samt skatterelaterade gränshinder. När det gäller yrkeskvalifikationerna avslutades arbetet då man, efter att ha bidragit till lösningen av viss problematik, ansåg att problematiken i övrigt kunde hanteras av branscherna. Som en del av arbetet på skatteområdet beställde Gränshinderrådet en analys av det nordiska skatteavtalet med förslag om att förenkla de nordiska reglerna med fokus på ökad rörlighet, vilken presenterades under hösten för relevanta sektorer.

Gränshinderrådets arbete bedrevs också tillsammans med sektorerna i Nordiska ministerrådet, både vad gäller enskilda gränshinder och inom ramen för arbetet med temaområden. Under året deltog företrädare för Gränshinderrådet i ett möte med samarbetsministrarna för en diskussion om arbetsformer och fördjupad dialog.

2.3 Ministerrådet för forskning och utbildning

Den 3 maj ägde ett ministermöte rum i Reykjavik. Sverige representerades av skolminister Lotta Edholm. På mötet diskuterades värdet av "A" i STE(A)M (*Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics*), dvs. betydelsen av att genom tvärvetenskaplig inlärning kombinera naturvetenskapliga och tekniska kunskaper med konstnärliga och kreativa uttrycksätt för att kunna lösa komplexa problem och främja innovation. Ministrarna diskuterade även utmaningar i undervisning av de nationella språken för barn med annan språklig och kulturell bakgrund. I den första diskussionen lades vikt vid hur samhället kan förberedas på den ökade teknologiska utvecklingen genom att främja kreativt tänkande, kunskap och vetenskap. I den andra diskussionen lades vikt vid inkludering och välfärd.

I anslutning till ministermötet hade ministrarna även ett utbildningspolitiskt möte i form av ett samtal med ordförandena för lärarorganisationerna i Norden samt Nordiska lärarorganisationers samråd på temat Hur kan vi öka medvetenheten om hållbarhet i utbildningen? Mötet hölls som ett led i det fyraåriga projektet Utbildning för hållbar utveckling under det tvärsektorieella programmet Hållbara livsstilar i Norden.

Arbetet med att ta fram ett samarbetsprogram för Ministerrådet för utbildning och forskning för perioden 2025–2030 inleddes under året och en tillfällig arbetsgrupp tillsattes för ändamålet (ett ministerråd kan vid behov inrätta tillfälliga arbetsgrupper för väl avgränsade uppgifter, s.k. ad hoc-grupper).

Arbetet med att ta fram en ny nordisk språkdeklaration, som ska ersätta Deklarationen om nordisk språkpolitik från 2006, fortsatte. Deklarationen ska enligt planen undertecknas gemensamt av Ministerrådet för utbildning och forskning och Ministerrådet för kultur under 2024.

En ad hoc-grupp för förberedelse av nytt nätverk för livslångt lärande tillsattes. Skr. 2023/24:90

Som svar på en rekommendation från Nordiska rådet lade Nordiska ministerrådet för första gången sedan 2017 fram en forskningspolitisk redogörelse. Redogörelsen, som presenterades på Nordiska rådets session i Oslo, togs fram av ad hoc-gruppen för forskning och fokuserade på projekt och resultat och visade att Norden är en stark forskningsregion.

2.4 Ministerrådet för kultur

Det isländska ordförandeskapets prioriteringar på kulturområdet var bland annat att lyfta de små språken i Norden samt att genomföra evenemang om musik, mat och annan kultur i Västnorden och Arktis.

Kulturminister Parisa Liljestrand deltog när kulturministrarna möttes digitalt den 3 maj samt i samband med Nordiska rådets session i Oslo. Kulturministrarna fattade beslut om en ny treårig mandatperiod för det Nordisk-baltiska mobilitetsprogrammet för kultur (2024–2026). Programmet, som riktar sig till nordiska och baltiska konstnärer och andra kulturaktörer, består av tre moduler (mobilitetsstöd, nätverksstöd och residsstöd). Programmet är väl etablerat och ansökningarna ökar varje år.

Den nordiska tankesmedjan för tech och demokrati som initierades av kulturministrarna 2022 presenterade sin rapport A Nordic approach to democratic debate in the age of Big Tech. Arbetet med att följa upp gruppens rekommendationer fortsätter under 2024.

Arbetet med det kommande samarbetsprogrammet för Ministerrådet för kultur för perioden 2025–2030 var en viktig uppgift under året. Inspel inhämtades från kultursektorn, de nordiska kulturinstitutionerna samt från Nordiska rådets utskott för kunskap och kultur. Olika analyser och utvärderingar bidrog också till arbetet, till exempel fyra rapporter från Kulturanalys Norden (kunskapscentrum för forskning, analys och jämförande statistik som bedrivs med stöd av Nordiska ministerrådet) som behandlade de nordiska invånarnas tillgång till kultur, kultursektorns återhämtning efter pandemin samt harmonisering av nordisk statistik om offentliga kulturutgifter respektive teaterstatistik.

2.5 Ministerrådet för hållbar tillväxt

Närings- och innovationspolitik

Det näringspolitiska arbetets övergripande mål är att bidra till hållbar tillväxt och ökad konkurrenskraft i samtliga nordiska regioner samt att skapa ett effektivt samarbete i gemensamma näringspolitiska frågor.

Under året var arbetet med att utarbeta det kommande samarbetsprogrammet för perioden 2025–2030 en prioriterad fråga. Därutöver fortsatte arbetet med genomförandet av visionsprojekten inom näringssektorn för perioden 2021–2024 genom åtta handlingsplaner och referensgrupper. Arbetet tar sikte på att Norden ska vara ledande inom hållbar mineralproduktion, hållbar och konkurrenskraftig bygg- och

bostadssektor, grön transport, cirkulära och hållbara affärsmodeller, digitalisering, artificiell intelligens och ansvarsfull användning av data, livsvetenskap (eng.: *life science*) och hälsoteknik samt hållbar maritim ekonomi. Arbetet sker i nära samarbete med den nordiska institutionen Nordic Innovation.

Under året genomfördes ett ministerrådsmöte för näringsministrarna i Köpenhamn den 12 oktober. Från svensk sida medverkade statssekreterare Sara Modig. Vid mötet diskuterades bland annat de geopolitiska utmaningarna med anledning av Rysslands aggression mot Ukraina, ökade spänningar mellan USA och Kina och påverkan på leveranskedjor. Andra frågor som lyftes var den gröna omställningen av näringslivet. Norge presenterade tankarna kring ett nordiskt industripartnerskap. Även digital omställning och artificiell intelligens var något som uppmärksammades vid mötet.

Den 27 september genomfördes ett nordiskt ministermöte för bostäder och byggande i Island. Sverige representerades av infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson. Under mötet diskuterades bland annat strategin för det nordiska samarbetet för byggande och bostäder 2025–2030. Bland de frågor som togs upp som möjliga för vidare nordiskt samarbete var digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen, fortsatt samarbete inom ramen för Nordic Sustainable Construction och fördjupat samarbete kring implementeringen av relevanta EU-regelverk.

Regionalpolitik

Under 2023 fortsatte genomförandet av det nordiska samarbetsprogrammet för regional utveckling, bland annat inom ramen för tre tematiska arbetsgrupper avseende grön och inkluderande landsbygdsutveckling, grön och inkluderande stadsutveckling samt gröna, innovativa och resilienta regioner. Arbetet med att identifiera, analysera, jämföra och utveckla nordiska exempel och lösningar på regionala och lokala utmaningar sker i nära samarbete med den nordiska institutionen Nordregio.

Ett ministermöte ägde rum den 18 oktober i Reykjavik. Sverige representerades av statssekreterare Dan Ericsson. Huvudfrågorna som berördes var att bättre involvera unga i den framtida utvecklingen av attraktiva landsbygdsområden samt säkerhetspolitiska utmaningar och krisberedskap ur ett regionalpolitiskt perspektiv. Ministrarna gav också inspel till övergripande mål till arbetet med framtagande av ett nytt samarbetsprogram för regionalpolitik för perioden 2025–2030.

Under året var fokus även på att arbeta vidare med de analyser, slutsatser och rekommendationer som presenterades i tre utvärderingsrapporter när det gäller gränsregionalt samarbete, Nordiskt Atlantsamarbete (NORA) respektive halvtidsutvärdering av det innevarande regionalpolitiska samarbetsprogrammet. De tre utvärderingsrapporterna utgör oberoende externa inspel till arbetet med framtagande av ett nytt samarbetsprogram.

Nordregio Forum är en årligen återkommande mötesplats för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan tjänstemän, politiker och forskare i de nordiska länderna i frågor som rör hållbar regional tillväxt och utveckling.

2023 års forum ägde rum i Reykjavik, och hade som tema Unga i Norden Skr. 2023/24:90
– nyckeln till en välmående och grön region.

Energi

Energisektorns samarbetsprogram för perioden 2022–2024 tar utgångspunkt i det hållbara energisystemets särskilda betydelse för grön omställning i Norden. Samarbetsprogrammet lyfter fram sju insatsområden som ska prioriteras de kommande åren. Det handlar om grön omställning av energisektorn, stärkt forskningssamarbete, elmarknads-samarbete, energieffektivisering, samarbete i EU och EES, social acceptans för energianläggningar och grön omställning av transportsektorn.

Det nordiska elmarknadssamarbetet fortsatte under året med inriktning på att uppfylla den vision som har fastställts för den nordiska elmarknaden: År 2030 ska Norden ha världens mest konkurrenskraftiga, innovativa och konsumentorienterade elmarknad, som bidrar till att nå de ambitiösa nordiska klimatmålen. Elmarknadsforum, för dialog med elmarknadens aktörer, genomfördes i Köpenhamn i augusti. Elmarknadssamarbetet påverkades även under 2023 av energikrisen i Europa även om fokus i större utsträckning var på behov av åtgärder, exempelvis rörande den pågående översynen av den europeiska elmarknadslagstiftningen och de nordiska ländernas arbete med att stärka försörjningstryggheten.

Den nordiska institutionen Nordisk Energiforskning bidrar till forskning på energiområdet. En utlysning genomfördes för ett program för större flaggskeppsprojekt med fokus på typiskt nordiska lösningar för ett hållbart energisystem. Ett program om vätgas och dess roll i det nordiska energisystemet inleddes. Insatser för forskarmobilitet inom Norden och Baltikum genomfördes.

Den nordiska arbetsgruppen för förnybar energi ombildades under 2023 till en arbetsgrupp för förnybar energi och vätgas, vars övergripande mål är att främja användningen och produktion av förnybar energi och vätgas i Norden och stödja de nordiska ländernas arbete inom området. Arbetsgruppen ska arbeta för att stödja en smidig integrering av förnybar energi i energisystemen och skapa goda förutsättningar för teknologi-utveckling, innovation, produktion, infrastruktur, transport och användning inom området. Gruppen upphandlar för tillfället en konsultstudie om kartläggning av nordiska vätgaskluster.

I nätverksgruppen för samarbete om teknik för koldioxidlagring skedde under året kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan såväl de nordiska som med de baltiska länderna.

Under året påbörjades ett projekt inom energieffektivitetsområdet (Comparative analysis of and experiences with energy efficiency in the Nordic region). Syftet med projektet är att genomföra en jämförande analys av åtgärder och erfarenhet av energieffektivisering i Norden. Under hösten genomfördes en upphandling av aktör för genomförandet. Projektet är planerat att pågå fram till slutet av september 2024.

Myndighetsgruppen Nordsyn, där Sverige representeras av Statens energimyndighet, fortsatte att utveckla sitt samarbete med inriktning på

ekodesign (design för ökad energieffektivisering) och energimärkning när det gäller produkters energiförbrukning.

Den 18 oktober ägde ett energiministermöte rum i Reykjavik. Sverige representerades av energi- och näringsminister Ebba Busch.

2.6 Ministerrådet för miljö och klimat

Under året inriktades arbetet i ministerrådet för miljö och klimat dels på samarbetet inom de sex fasta arbetsgrupperna i samarbetsprogrammet för perioden 2019–2024, dels på genomförande av de visionsprojekt som miljö- och klimatsektorn driver bland annat inom naturbaserade lösningar, omställning av transportsektorn på land och till havs och för att motverka plastföroreningar. Ett stort fokus lades också på att arbeta med framtagandet av ett nytt samarbetsprogram för perioden 2025–30.

Klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari representerade Sverige vid årets två ministermöten. Det första ministermötet ägde rum i Borgarfjörður, Island, den 11 maj och det andra den 1 november i Oslo. På vårens möte stod bland annat grön sjöfart och negativa utsläpp i centrum. Det nya samarbetsprogrammet för 2025–30 och klimat-anpassning diskuterades på båda ministermötena och i samband med höstmötet antog ministrarna deklarerade inför FN:s klimattoppmöte (COP28) i Dubai, Förenade arabemiraten, och om hög ambition i de internationella förhandlingarna om ett globalt avtal mot plastföroreningar. I anslutning till höstens ministermöte hölls också ett samrådsmöte med Nordiska rådets utskott för ett hållbart Norden där internationella förhandlingar om klimat och biologisk mångfald samt CCUS (koldioxidavskiljning, användning och lagring) diskuterades.

De nordiska länderna bedriver ett nära och framgångsrikt samarbete för att driva på förhandlingarna för ett ambitiöst globalt avtal mot plastföroreningar. Den nordiska rapporten Towards ending plastic pollution 2040, som bidrar med 15 förslag på globala åtgärder som avtalet bör innehålla för att plastföroreningar ska kunna upphöra till 2040, lanserades under högnivåveckan i samband med FN:s generalförsamlings öppnande (den så kallade UNGA-veckan). Rapporten fick stor spridning och uppmärksamhet.

I rapporten Nordic Stocktake, som också lanserades under hösten och bland annat presenterades i den nordiska paviljongen på COP28 beskrivs olika vägar för de nordiska länderna mot klimatneutralitet.

Arbetet med att utveckla och revidera kriterier på områden med stor potentiell miljö- och klimatnytta fortsatte inom det nordiska miljömärket Svanen. Den nya produktgruppen e-handelstransporter fick sina första licenser. Det Svanenmärkta byggandet ökade trots svag konjunktur. Inom ramen för ministerrådets projekt Hållbara livsstilar initierades bland annat en framgångsrik gemensam nordisk kampanj, Svår att få. Lätt att välja, om Svanenmärket, som ett bra miljö- och klimatval och aktiviteter riktade till unga om hållbart mode.

2.7 Ministerrådet för fiske och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk

Skr. 2023/24:90

Landsbygdsminister Peter Kullgren deltog på det årliga ministermötet som ägde rum den 21 juni i Keflavik, Island. Vid mötet diskuterades bland annat resiliens i bioekonomin och ungas roll i nordiska livsmedelssystem. Beslut togs om ländernas ambition när det gäller matsvinn. I anslutning till mötet hölls ett lanseringsevent för de nordiska näringsrekommendationerna 2023 (NNR2023). NNR2023 är globalt den mest aktuella och heltäckande sammanställningen av forskning när det gäller mat och hälsa och för första gången tas även hänsyn till hur det vi äter påverkar miljö och klimat.

Nordiska ministerrådet, inom ramen för samarbetet i Nordisk kommitté för jordbruks- och livsmedelsforskning, publicerade bland annat en rapport från den konferens om rennäring och rovdjur som arrangerades under 2023 i Svanhovd, Norge. Den 9 maj genomfördes ett webinarium om rennäringens framtid i Finland. Konferensen och webinariet samlade myndigheter, företrädare för renskötselorganisationer och relevant forskning i Sverige, Norge och Finland. Under året gav Sverige fortsatt stöd till den vetenskapliga tidskriften för forskning kring renskötsel, Rangifer.

Fiske och vattenbruk

Under året fokuserade det nordiska fiskerisamarbetet på att förbättra nyttjande av havets resurser, ökad ekonomiskt tillväxt, anpassning till klimatförändringar och att finna goda klimatlösningar som även beaktar livsmedelssäkerhet och hållbara livsmedelssystem utan att minska biologisk mångfald. Samarbetsprogrammet och statministerdeklarationen för en hållbar havsekonomi och grön omställning utgjorde grunden för fokusområdena. Detta var även utgångspunkten för att utveckla tvärssektoriella initiativ och projekt som Hållbara livsmedelssystem samt Hållbar havsekonomi. Det nordiska fiskerisamarbetet genomförde även en större utvärdering av sitt arbetssätt i syfte att skapa en effektivare organisation.

Jord- och skogsbruk

Klimatförändringar och de geopolitiska effekterna på marknaden för livsmedel och handel påverkade dagordningen inom jord- och skogsbruk det gångna året. Beredskap, försörjningsfrågor liksom vikten av att värna åkermarken har varit uppdrag för Nordisk kommitté för jordbruks- och livsmedelsforskning tillsammans med Samnordisk skogsforskning. En förstudie om motståndskraften i den nordiska bioekonomin presenterades på ministerrådsmötet i Keflavik.

Den nordiska institutionen Nordiskt Genresursercenters (NordGen) arbete med att minska eftersläpningar vad gäller frödonationer fortskred planenligt, med mindre förseningar. NordGen projektledde och bidrog till framtagandet av en uppdaterad kunskapsöversikt om tillgång och

rättigheter till genetiska resurser (Publikationen Access and Rights to Genetic Resources. A Nordic Approach (II)).

Under året deltog NordGen i ett utvärderingsprojekt när det gäller Europas genbanker. NordGen lyftes av utvärderarna fram som en av de mest framstående genbankerna i Europa.

Livsmedel

I april arrangerade Livsmedelsverket och Nordiska ministerrådet en matsvinnskonferens Nordic Food Waste Summit i samarbete med Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Konferensen samlade politiker, experter, myndigheter, företag och civilsamhälle för att utbyta erfarenheter och diskutera åtgärder för att minska matsvinnet samt hur vi kan utveckla samarbetet i Norden. Bland talarna fanns H.K.H. Kronprinsessan Victoria, H.K.H. Prinsessan Marie av Danmark, landsbygdsminister Peter Kullgren och Danmarks livsmedels-, jordbruks- och fiskeriminister Jacob Jensen. Flera tusen följde konferensen via internet. Konferensen följdes upp med en deklARATION som antogs av de nordiska jordbruksministrarna på ministerrådsmötet i juni.

Under året inleddes ett flerårigt kapacitetsbyggande projekt inom området antimikrobiell resistens, Baltohop (Baltic One Health One Plan), som leds av Sverige genom Jordbruksverket, med deltagande från de tre baltiska länderna samt Danmark och Norge.

2.8 Ministerrådet för social- och hälsopolitik

Under året påbörjades arbetet med att ta fram ett samarbetsprogram för Ministerrådet för social- och hälsopolitik för perioden 2025–2030.

Det nordiska projektet Integrerad vård och omsorg på distans (IVOPD) fortsatte under 2023 att presentera fler regioner som arbetar med integrerad vård och omsorg med stöd av distanslösningar. En utlysning genomfördes där regioner och kommuner har kunnat söka stöd för nätverkande och stöd i fortsatt utveckling.

Nordisk folkhälsoarena har i uppgift att stärka det nordiska folkhälsosamarbetet och arbeta för att minska hälsoskillnader mellan nordborna. Arenan främjar ett tvärsektorielt folkhälsopolitiskt samarbete på både nationell och internationell nivå. Under det gångna året presenterades ett förslag till ett nytt mandat för Nordiska folkhälsoarenan för perioden 2024–2027.

Arbetet med att genomföra förslagen i den genomlysning som gjorts av det nordiska samarbetet på det sociala området fortsatte under året, bland annat beslutades om ett projekt i syfte att sammanställa kunskap om förutsättningar för koordinering av sociala insatser för personer med komplexa behov.

Under året inleddes också arbetet med att analysera vad som uppnåtts med rapporten Det framtida nordiska hälsosamarbetet. Rapporten, den så kallade Könbergrapporten, publicerades 2014 och innehåller 14 förslag på olika områden inom vilka ett nordiskt samarbete bör genomföras.

Den nordiska institutionen Nordens Välfärdscenter genomförde under året en nordisk kartläggning som omfattade välfärdsteknologi i socialtjänsten, i huvudsak inom äldreomsorgen och kring insatser till personer med funktionsnedsättning. Den ger en bild av den digitala utvecklingen, med särskild inriktning på välfärdsteknologi i Norden ur ett nationellt och statligt perspektiv.

Under året presenterades en juridisk analys av den nordiska biståndskonventionen. En särskild arbetsgrupp tillsattes för att formulera förslag om hur man ska gå vidare med arbetet. En uppgift för arbetsgruppen är också att undersöka om, och i så fall föreslå hur, gränshinder kopplade till biståndskonventionen kan lösas genom en revidering av konventionen.

Den nordiska socialförsäkringsgruppen träffades och hade även kontakt i ett flertal socialförsäkringsfrågor som är av gemensamt intresse för de nordiska länderna. Syftet med arbetet är att underlätta rörligheten för migrerande personer och effektivt samordna socialförsäkringsskyddet. En av de aktuella frågorna under året var uppdateringar av bilagorna till det administrativa avtalet till nordiska konventionen om social trygghet.

Statsrådet Jakob Forssmed deltog i ett ministermöte den 22–23 mars i Reykjavik. Under mötet antog ministrarna en deklaration om stärkt nordiskt samarbete om digital tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Statsrådet deltog även på konferensen Nordic Summit on Mental Health som hölls i samband med ministerrådsmötet.

2.9 Ministerrådet för arbetsliv

Den 16 mars arrangerade det isländska ordförandeskapet en nordisk konferens i Reykjavik där slutresultat från ett flerårigt projekt finansierat av Nordiska ministerrådet diskuterades. OECD fick 2021 i uppdrag att studera hur de nordiska länderna hanterat utmaningarna på arbetsmarknaden under pandemin, hur återhämtningen skedde och vilka åtgärder som kan vara framgångsrika vid kommande kriser. I diskussionerna deltog bland annat flera experter från OECD, Nordiska ministerrådets generalsekreterare, Islands statsminister samt den isländska arbetsmarknadsministern.

Den 11 maj anordnades en konferens i Reykjavik på temat inkludering av migranter i utbildning, arbetsliv och samhället. Det var särskilt fokus på inkludering av unga och konferensen arrangerades i samarbete mellan utbildnings- och arbetslivssektorn.

Under höstens möte i ämbetsmannakommittén för arbetsliv genomfördes en särskild diskussion om flyktingar från Ukraina och deras möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden i de nordiska länderna och självstyrande områdena.

Den 30 november deltog arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson i det årliga ministermötet för arbetsliv som ägde rum i Reykjavik. Under mötet togs beslut om att upprätta ett nordisk-baltiskt nätverk mot arbetslivskriminalitet. Arbetsmarknadsministrarna genomförde även en temadiskussion kring vilka arbetslivsrelaterade frågor som är viktiga att inkludera i samarbetsprogrammet för arbetsliv för perioden 2025–2030.

Dagen efter ministermötet deltog statsrådet i en nordisk trepartsdialog om grön omställning på arbetsmarknaden tillsammans med representanter från arbetsmarknadens parter i de nordiska länderna.

2.10 Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI

Jämställdhetsminister Paulina Brandberg deltog i det årliga ministermötet som ägde rum i Reykjavik den 26 september.

Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI fortsatte under 2023 att utveckla arbetet på såväl jämställdhets- som LGBTI-området. Den engelska förkortningen LGBTI (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Intersex) används i nordiska sammanhang. Under året fokuserade de nordiska jämställdhetsministrarna särskilt på genomförandet av den nordiska färdplanen för att agera mot ett växande motstånd mot jämställdhet och LGBTI-personers rättigheter. Färdplanen är ett strategiskt gemensamt ramverk för Norden att agera utifrån i en global och multilateral kontext för att stärka kvinnors, flickors och LGBTI-personers rättigheter. Vid mötet i FN:s kvinnokommission i mars i New York hölls en ministerpanel om teknik-understött våld mot kvinnor och flickor.

I samband med FN:s klimattoppmöte (COP28) i Dubai, Förenade arabemiraten, lanserades en nordisk kunskapsbank med forskning om klimat och jämställdhet.

På LGBTI-området fortsatte arbetet med det fleråriga projektet om äldre LGBTI-personers livskvalitet och levnadsvillkor, särskilt i mötet med hälso- och omsorgsvården, i Norden. Bland annat genomfördes en nordisk konferens med möjlighet för deltagarna att dela erfarenheter och kunskap samt diskutera utmaningar och vägar framåt, som arrangerades av det nordiska samarbetsorganet Nordisk information för kunskap om kön (NIKK). NIKK publicerade under året bland annat en rapport om unga mäns psykiska ohälsa i Norden och en nordisk antologi om sexuella trakasserier. NIKK arbetade under året med flera forskningsprojekt inriktade på arbetslivet, exempelvis ett projekt om transpersoners arbetslivsvillkor i Norden och ett projekt om löneskillnader. NIKK har även i uppdrag att förmedla medel från Nordiska LGBTI- och jämställdhetsfonden. Flera projekt som finansierades av fonden under det gångna året fokuserade på frågor som rör LGBTI-personer som identifierar sig som svarta, romska eller samiska och som därmed tillhör flera minoritetsgrupper.

2.11 Ministerrådet för digitalisering

Under 2023 fortsatte nordisk-baltiskt samarbete kring elektroniskt ID genom projektet NOBID, där en samarbetsplattform etablerats för de nordisk-baltiska länderna med syfte att hitta gemensamma lösningar på den kommande implementeringen av EU:s digitala plånbok. Vidare påbörjades flertalet projekt för att stärka regionens kunskap och färdigheter rörande cybersäkerhet. Bland annat kommer en nordisk-baltisk tankesmedja initieras under 2024 som avser att samla nyckelaktörer inom

akademi, offentlig sektor och näringsliv med syfte att adressera utmaningen rörande ökat behov av cybersäkerhetsspecialister i regionen.

Under det gångna året intensifierades även arbete rörande digitalt utanförskap och digital inkludering. Primärt genom projektet Digital Inclusion in Action, som syftar till att utreda både tekniska möjligheter och tekniska färdigheter för att kunna delta i det digitala samhället.

Vidare påbörjades arbete kring framtagande av ett samarbetsprogram för Ministerrådet för digitalisering för perioden 2025–2030.

Den 22 september ägde ett nordisk-baltiskt digitaliseringsministermöte rum i Reykjavik. Sverige representerades av civilminister Erik Slottnér. Vid mötet diskuterade ministrarna nya politiska prioriteringar för det nordisk-baltiska samarbetet inom det digitala området för perioden 2025–2030. Ministrarna diskuterade vidare det nordisk-baltiska samarbetet kring elektroniskt ID och antog en gemensam ministerdeklaration när det gäller gränsöverskridande identitetsmatchning i regionen.

2.12 Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik

Finansminister Elisabeth Svantesson deltog den 8 november på ett nordiskt finansministermöte som ägde rum i Bryssel. Ministrarna diskuterade bland annat erfarenheter kring policyåtgärder i ljuset av den ihållande höga inflationen. Det fanns en samsyn kring att det var viktigt att finanspolitiken inte bidrog till att driva på inflationen. I ljuset av att inflationen förutspåddes att avta så var ministrarna även överens om att det framöver var viktigt att fasa ut breda energistödåtgärder. På mötet diskuterades även produktivitets- och tillväxtfrämjande åtgärder i de nordiska länderna.

Under våren lanserades årets upplaga av tidskriften Nordic Economic Policy Review på temat hur de nordiska länderna påverkas av EU:s nya ramverk för klimatpolicy Fit for 55. Årets upplaga innefattade bland annat artiklar om vilken inverkan handel med utsläppsrätter skulle ha på den nationella klimatpolitiken. Tidskriften ges ut årligen på initiativ av finansministrarna i syfte att göra aktuell ekonomisk-politisk forskning mer tillgänglig för beslutsfattare och för att uppmuntra en bredare diskussion om gemensamma ekonomisk-politiska frågor.

Under året fortsatte även arbetet med projektet för erfarenhetsutbyte i de nordiska länderna för att förbättra integrering av klimataspekter i makroekonomiska modeller.

2.13 Ministerrådet för justitiefrågor

De nordiska justitieministrarna samarbetar bland annat för att motverka organiserad brottslighet och terrorism. Justitieminister Gunnar Strömmer deltog vid det årliga ministermötet som ägde rum den 18 september i Reykjavik. Under mötet diskuterades bland annat ungdomskriminalitet, organiserad brottslighet, våld i nära relationer och genetisk släktforskning som ett verktyg i brottsbekämpningen. Under mötet återrapporterade också den nordiska arbetsgruppen mot människohandel om sitt arbete.

Vartannat år hålls dessutom ministermöten om rättsliga frågor inom ramen för det nordiska samarbetet med Baltikum. Ett sådant möte hölls senast den 9 september 2022 med Litauen som värd. Nästa ministermöte kommer att hållas i Estland 2024.

3 Nordiskt samarbete på transport- respektive infrastrukturuområdena

Gränsöverskridande transporter har en stor betydelse både för tillväxt och tillgänglighet i de nordiska länderna. De gränsöverskridande transporterna mellan länderna gör det attraktivt att bo, studera och arbeta över landgränserna, och ska göra det möjligt att på ett hållbart vis resa och transportera varor mellan våra länder. De nordiska transportministrarna har ett gott samarbete och möts i en rad olika sammanhang: bilateralt, vid förmöten inför formella rådsmöten i EU och i gemensamma projekt.

Under året deltog infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson i bilaterala och multilaterala samtal om aktuella frågor med statsrådskollegor från Norge, Finland, Danmark och Island. Statsrådet deltog vid ett informellt nordiskt ministermöte i Island den 1 november, där bland annat samarbete när det gäller civil beredskap inom transportsektorn diskuterades. Därutöver genomförde statsrådet även besök till Helsingfors och Öresundsregionen.

Det pågår gränsöverskridande samarbete för att påskynda transportsektorns klimatomställning på samtliga trafikslag. Det finns redan i dag helt elektrifierade färjelinjer mellan några av våra nordiska länder och ett arbete pågår med att skapa gröna sjöfartskorridor (avser fossil sjöfart med så lite miljöpåverkan som möjligt), till exempel inom Clydebank-deklarationen som antogs bland annat av nordiska länder vid FN:s klimattoppmöte i Glasgow 2021.

Vidare pågår det även flera initiativ finansierade av bland annat Nordiska ministerrådet för att påskynda elektrifieringen av transportsektorn och förbättra förutsättningarna för elektrifierade vägtransporter på landsbygd och i gränsregioner. Det finns också initiativ kring hållbara godstransporter där exempelvis demonstrationsprojekt genomförs för att främja intermodal trafik. Även på flygområdet finns det goda exempel på samarbete inom Norden, t.ex. har analyser om elflyg i Norden gjorts med finansiering från Nordiska ministerrådet. Det pågår även bred nordisk samverkan inom Nordic Network for Electric Aviation (NEA). NEA syftar till att påskynda introduktion av elflyg i Norden och samlar aktörer från samtliga nordiska länder.

På uppdrag av de svenska och norska regeringarna har Trafikverket och Jernbanedirektoratet arbetat tillsammans utifrån två uppdrag kring järnvägssträckorna Stockholm–Oslo och Göteborg–Oslo. Myndigheterna redovisade utredningen om Stockholm–Oslo i en gemensam rapport till respektive regering 2022. Utredningen av sträckan Göteborg–Oslo redovisades under 2023. För båda stråken föreslår myndigheterna fortsatt utredning.

4 Nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete

Skr. 2023/24:90

Under 2023 samordnade Island det informella nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet som leds av de nordiska utrikesministrarna (N5). Utöver aktuella utrikes- och säkerhetspolitiska frågor prioriterade Island under sitt ordförandeskap också frågor som rörde multilateralism, jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati.

Regeringen fäste stor betydelse vid ett närmare och starkare nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete. Rysslands aggression mot Ukraina och stödet till Ukraina var de frågor som kom att uppta största delen av dagordningen. Mot bakgrund av den globala utvecklingen och säkerhetsläget i Europa var det under året också särskilt angeläget och värdefullt att kunna föra en nära dialog i den nordiska kretsen.

Under våren hölls fem digitala N5-möten på utrikesministernivå: den 25 januari, den 27 mars, den 5 april, den 23 augusti och den 13 december. Ett första fysiskt möte hölls den 12–13 juni i Ísafjörður, Island. Ett andra fysiskt möte hölls den 1 november i Oslo på sedvanligt vis i anslutning till Nordiska rådets session.

Det nära nordiska samarbetet inom FN på det utrikespolitiska området fortsatte under året. Samarbetet är brett och omfattande, med regelbunden koordinering både i New York och på huvudstadsnivå.

Sverige hade även ett nära utbyte med de nordiska länderna via det nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet (NB8). Under 2023 samordnades och leddes kretsen av Lettland. Arbetet präglades av Rysslands aggression mot Ukraina, Finlands och Sveriges ansökningar om medlemskap i Nato samt den förändrade säkerhetspolitiska situationen i närområdet. Under våren genomförde NB8-utrikesministrarna en gemensam resa till Ukraina och Moldavien. Utrikesminister Tobias Billström deltog också i det årliga NB8-utrikesministermötet i Lettland den 6–8 september. De nordisk-baltiska utrikesministrarna är fortsatt eniga i sitt fulla stöd för Ukraina, liksom vikten av ett fortsatt fördjupat säkerhetspolitiskt samarbete.

5 Nordiskt samarbete inom försvar och samhällets krisberedskap

5.1 Nordiskt försvarssamarbete

Det nordiska försvarssamarbetet, Nordic Defence Cooperation (Nordefco), fortsatte att utvecklas under 2023, under svenskt ordförandeskap. Fokus låg under våren på att utforma en ny långsiktig vision för ett väsentligt fördjupat samarbete som utgår från och bidrar till Natos verksamhet. Visionen fastslår att de nordiska länderna ytterst ska ha förmåga och vara redo att genomföra militära operationer i fred, kris och krig. Den omfattar en rad områden där samarbetet avses fördjupas, till

exempel strategisk dialog för att bidra till lägesuppfattning och eskalationshantering, förmågan att genomföra och leda gemensamma operationer, världsstöd och militär rörlighet. Det omfattar också förmåge- och materielsamarbete i linje med Natos och EU:s processer, samt militär försörjningssäkerhet och totalförsvarsamarbete för förbättrad motståndskraft och ändamålsenligt stöd från samhällets sektorer till det militära försvaret. De nordiska försvarsministrarna överenskom den nya Vision 2030 under försvarsministermötet i Reykjavik i juni. Undertecknande avses ske när Sverige blivit antaget som medlem i Nato.

Samarbetet fortsatte i intensiv takt under hösten. Mekanismen för kriskonsultationer och informationsutbyte mellan försvarsdepartementen nyttjades löpande för såväl spontant uppkomna som planerade dialoger. Bland annat för att utbyta information om ländernas stöd till Ukraina, den säkerhets- och försvarspolitiska utvecklingen i närområdet och aktuella frågor, såsom kritisk undervattensinfrastruktur samt utvecklingen av respektive lands bilaterala försvarsavtal med USA. Samarbetet kring gemensam förmågeutveckling fördjupades, bland annat rörande militär mobilitet och flygområdet. Inom materielsamarbetet påbörjades ett arbete för gemensam upphandling av ammunition samt förbättrad försörjningstrygghet. Det fördes också löpande dialog och koordinering inför försvarsministermöten i Nato och EU. Under november genomfördes ett ministermöte i Stockholm, där den vidare utvecklingen av Nordefco diskuterades, med syfte på såväl substans som format.

5.2 Nordiskt samarbete om samhällets krisberedskap

Hagasamarbetet, det nordiska samarbetet för krisberedskap och civilt försvar, präglades av Rysslands aggression mot Ukraina. Sverige genomförde som ordförandeland ett ministermöte i december. I slutsatserna från mötet lyftes behovet av fördjupat samarbete mellan länderna utifrån det förändrade säkerhetspolitiska läget och att hela hotskalan behöver beaktas. Särskilt lyfte länderna ett behov av ökat samarbete för att identifiera gemensamma styrkor, sårbarheter och utmaningar inom det nordiska området för att öka motståndsförmågan. Länderna poängterade även vikten av att utbyta bästa praxis när det gäller implementeringen av Natos sju grundläggande civila förmågekrav.

Det nordiska samarbetet på myndighetsnivå fördjupades under 2023 med hjälp av nya samarbetsformer och en tätare dialog på olika nivåer mellan länderna. Bland annat inrättade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tillsammans med sina systemmyndigheter i övriga nordiska länder ett nordiskt sekretariat för civil beredskap. En viktig anledning var det utmanande säkerhetsläget med det pågående kriget i Ukraina och behovet av ökat nordiskt samarbete kring olika nationella och internationella utvecklingsspår av gemensamt intresse.

Den 12 september genomförde MSB det årliga generaldirektörmötet inom Haga-samarbetet. Centrala teman var utvecklingen av det nordiska sekretariatet, de nordiska aspekterna av civilförsvaret, stödet till Ukraina och kriskommunikation.

6.1 Finland

Sverige och Finland har mycket goda relationer och samarbetet är brett och omfattande inom samhällets alla områden. Förbindelserna är många och sker på alla nivåer. Det nära och utmärkta samarbetet omfattar bland annat utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor, liksom frågor som handels- och industrifrågor, andra EU-frågor och FN-frågor. De mycket täta kontakterna och samarbetet kring ländernas respektive ansökningar om medlemskap liksom integration i Nato fortsatte under 2023, även efter att Finland den 4 april blev medlem i alliansen.

Besöksutbytet var fortsatt intensivt under 2023. Den 2 februari tog statsminister Ulf Kristersson emot Finlands dåvarande statsminister Sanna Marin i Stockholm, vilket var det första inkommande besöket av en regeringschef sedan regeringen tillträdde. Utrikesminister Tobias Billström besökte Helsingfors den 6–7 februari för deltagande vid seminariet Hanalys och vid ett bilateralt möte med dåvarande finske utrikesministern Pekka Haavisto.

Parlamentsval ägde rum i Finland den 2 april, och den nya finska regeringen tillträdde den 20 juni. Utrikesminister Tobias Billström tog emot utrikesminister Elina Valtonen den 21 juni, och försvarsminister Pål Jonson tog emot sin finske motsvarighet Antti Häkkinen den 6 juli. Statsminister Ulf Kristersson tog emot Finlands statsminister Petteri Orpo i Harpsund den 25 augusti, med fokus på det säkerhetspolitiska läget, inklusive EU:s stöd till Ukraina, konkurrenskraft och grön omställning.

Den 15 september deltog republikens president Sauli Niinistö vid högtidlighållandet av Hans Majestät Konungens 50 år på tronen. Kronprinsessparet besökte Finland den 20–21 september, då H.K.H. Kronprinsessan Victoria även närvarade vid 50-årsjubileumet för Hanaholmen, kulturcentrum för Sverige och Finland. Hans Majestät Konungen närvarade också vid tidigare presidenten Martti Ahtisaaris statsbegravning i december.

Under det andra halvåret hade vidare ett flertal regeringsföreträdare bilaterala möten med sina nya finska motsvarigheter, däribland landsbygdsminister Peter Kullgren, arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson, EU-minister och minister ansvarig för det nordiska samarbetet Jessika Roswall, migrationsminister Maria Malmer Stenergård, justitieminister Gunnar Strömmer, minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin och bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell. Den 8 november besökte utrikesminister Tobias Billström och försvarsminister Pål Jonsson gemensamt Helsingfors för samtal med sina finska kollegor. Den 27 november besökte statsminister Ulf Kristersson Helsingfors för samtal med sin finske kollega. Vid mötet deltog också utrikesminister Tobias Billström och försvarsminister Pål Jonsson.

Samarbetet med Finland är det mest långtgående av Sveriges försvarssamarbeten. Under det gångna året fortsatte det bilaterala försvarssamarbetet att utvecklas ytterligare. Bland annat genomfördes scenariobaserade diskussioner på försvarsministernivå. En gemensam

avsiktsförklaring undertecknades i januari för att möjliggöra stöd till förmån för Ukraina.

6.2 Norge

Sverige och Norge har en mycket god och nära relation och etablerade samarbeten inom de flesta områden. Satsningar på grön omställning, som är av hög prioritet i båda länder, skapar särskilt goda förutsättningar för ett fördjupat samarbete.

Det omfattande besöksutbytet på politisk nivå intensifierades efter det svenska EU-ordförandeskapet. Flera möten ägde rum på statsminister- och utrikesministernivå. De svenska och norska statsråden träffades i anslutning till olika multilaterala evenemang. Statsministrarna, utrikesministrarna och ministrarna för nordiskt samarbete gavs tillfälle till bilaterala möten i samband med Nordiska rådets session i Oslo.

Norge var under 2023 fortsatt Sveriges största exportmarknad, och en av Sveriges viktigaste handelspartners. Det norsk-svenska samarbetet när det gäller gränsregioner, inte minst i syfte att förebygga och undanröja gränshinder, är prioriterat för Sverige. EU-minister och minister ansvarig för det nordiska samarbetet, Jessika Roswall, deltog i Gränsregionalt Forum i Strömstad i september.

Samarbetet med Norge bedrevs även inom ramarna för det nordiska försvarssamarbetet Nordefco, inte minst inom försvarsmaterielområdet där samarbete etablerats för gemensam upphandling rörande ammunition till stöd för Ukraina. Under året genomfördes ett antal möten mellan försvarsministrarna.

6.3 Danmark

Sverige och Danmark har mycket goda relationer och ett nära samarbete inom många områden. Den integrationsprocess som vuxit fram i Öresundsregionen sedan Öresundsbron öppnades år 2000 har varit betydande för de svensk-danska förbindelserna, och under 2023 slogs veckorekord för passeringar över bron. Handelsutbytet är omfattande, och investeringsutbytet mellan länderna är stort. Integrationen mellan svenska och danska företag är omfattande, och gränsöverskridande samarbeten är vanliga inom exempelvis bioteknik, it, logistik, design och livsmedel. Det finns ett nära samarbete mellan universitet och högskolor i regionen.

Under 2023 var det bilaterala besöksutbytet på ministernivå mellan Sverige och Danmark mycket stort. Den 16 januari besökte Danmarks utrikesminister Lars Løkke Rasmussen Stockholm för ett bilateralt möte med utrikesminister Tobias Billström, det första mötet dem emellan sedan den danske utrikesministern tillträdde. Den 25 april reste statsminister Ulf Kristersson och migrationsminister Maria Malmer Stenergård till Danmark för att diskutera migrationsfrågor med sina danska motparter Mette Frederiksen och Kaare Dybvad Bek. Under året besökte även energi- och näringsminister Ebba Busch, socialminister Jakob Forssmed samt arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson Köpen-

hamn för bilaterala möten. EU-minister och minister ansvarig för det nordiska samarbetet, Jessika Roswall, besökte Danmark vid två tillfällen för att diskutera bilaterala frågor och för möten med Greater Copenhagen Task Force.

Det bilaterala försvarssamarbetet med Danmark fokuserade till stor del på samarbete inom Nordefco samt inom försvarsmaterielområdet, där en gemensam avsiktsförklaring undertecknades i december mellan försvarsministrarna. Avsiktsförklaringen innebar att Danmark bidrog finansiellt och Sverige bidrog med upphandling av stridsfordon CV90 till Ukraina. Under året genomfördes ett antal möten mellan försvarsministrarna.

6.4 Island

Samarbetet och relationerna med Island är mycket goda. De svenska och isländska statsråden träffades i anslutning till olika multilaterala evenemang. Statsminister Ulf Kristersson träffade Islands statsminister Katrín Jakobsdóttir i samband med Nordiska rådets session i Oslo. Utrikesminister Tobias Billström hade bilaterala överläggningar med Islands dåvarande utrikesminister Þórdís Kolbrún Gylfadóttir för att diskutera det säkerhetspolitiska läget och möjligheterna till ett närmare samarbete. I anslutning till det nordiska utrikesministermötet i november i Oslo träffade utrikesminister Tobias Billström den nyttillträdde utrikesministern Bjarni Benediktsson. Sverige och Island koordinerade sig även inför det svenska ordförandeskapet i N5, NB8 och Nordiska ministerrådet.

Det av Sverige initierade svensk-isländska märkesåret Solander 250 – Bréf frá Íslandi avslutades i december 2023. Ett 40-tal partners genomförde det mest omfattande svensk-isländska projektet någonsin.

7 Nordområdessamarbetet

7.1 Arktis

De nordiska länderna samarbetade aktivt under 2023 för ett stabilt och hållbart Arktis. Inom Nordiska ministerrådets arktiska samarbetsprogram fördelades under året 8,8 miljoner danska kronor till projekt som bland annat fokuserade på hållbar utveckling, klimat, miljö och forsknings-samarbeten.

Inom Arktiska rådet, där en paus infördes för samarbetet under det ryska ordförandeskapet efter Rysslands aggression mot Ukraina, ägnades mycket arbete åt att säkerställa en ordnad transition från det ryska till det norska ordförandeskapet i maj 2023. Under det norska ordförandeskapet har frågan om Arktiska rådets fortsatta verksamhet under rådande omständigheter stått i centrum.

7.2 Barents

Efter det att Ryssland i september i år lämnade Barentsrådet fortsatte det konkreta och medborgarnära samarbetet mellan de nordiska länderna, EU och berörda regioner.

På nationell nivå leddes samarbetet fram till mitten av oktober av Finland. Därefter tog Finland, Norge och Sverige tillsammans över ordförandeskapet fram till nästa rådsmöte i oktober 2024. Tiden fram till oktober nästa år kommer att användas för att nå en överenskommelse bland medlemmarna om lämpligt innehåll och struktur för fortsatt nordiskt samarbete i norra Norden.

Arbetet fortsatte med den gröna omställningen för att bland annat främja innovation, gröna transporter och en gemensam arbetsmarknad i den nordiska delen av Barentsregionen. Verksamheten inom samhällsskydd och beredskap fick under året ökad uppmärksamhet i takt med det försämrade omvärldsläget och regionala utmaningar. Närmandet till nordiskt samarbete i andra sammanhang, till exempel till Föreningen Norden och Nordiska ministerrådet fortsatte under året.

På regional nivå övertog finska Norra Karelen i oktober det tvååriga ordförandeskapet i Regionrådet efter att informellt ha varit ordförande i rådet de senaste två åren. Utöver konferenser och seminarier om den gröna omställningen gavs skog, infrastruktur, cirkulär ekonomi, turism och urfolk särskild uppmärksamhet. Bland genomförda projekt kan särskilt nämnas New North – Transport, Logistics and Security of Supply och stöd till fortsatt idrottsutbyte mellan ungdomar inom ramen för Barents Games.

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2024

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Billström, Svantesson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Roswall, Forssmed, Tenje, Slottner, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestränd, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Roswall

Regeringen beslutar skrivelse Regeringens skrivelse om nordiskt samarbete 2023